Број 192 У Новом Саду, у суботу 5. (18.) септембра 1909 Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пет од сваке врсте ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кућигде је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 23

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

CXXXV.

Јесте ли видели кадгод гвоздени обруч у коме нема гвожђа?! Шта би рекао ковач кад би тражили од њега да сакује такав обруч?!

Председник суда, Тарабокија, који руководи велико издајнички процес, тражи нешто слично. Тражи, да се у политичкој парници не говори о политици. Мал-мал, па прекида бранioца и прети му: Опет говорите о политици. Ако и даље продужите, одузећу вам реч.

У врту да не говориш о ружама, у цркви да не спомеш алилуја, у политичком процесу да не говориш о политици. Него валда у врту о политици, у цркви о ружама, а у политичком процесу о алилуја.

Него то тражи председник Тарабокија само од бранилаца. Они да одбране оптужене у политичком процесу, а да не говоре о политици. Извините, али то је — за шаљиви лист.

Међутим, државном тужиоцу дозволио би председник да је хтео да говори ма о томе: Како се праве лојане свеће? И заиста му је дозволио да говори и о ономе, што је забрањено.

Зар није државни тужилац Акурти у свом оптужбеном говору без права и повода износио неке ствари о дру Жарку Миладиновићу. Зар није износио као истину оне ствари, које је надлежни војни суд прогласио да не постоје. Па је ли дозвољено тврдити да нешто постоји, о чему је надлежни суд коначно изрекао, да је лаж, неистина. И сме ли то државни тужилац? И може ли то мирно да слуша председник?

Може! Видели смо да може! Само не може бити да се у политичком процесу говори о политици.

* * *

Др. Хинковић је завршио свој говор. Средина му је била лепа. На завршетку је тражио, да богињи правде даду место мача у руке — маслинову гранчицу. И тражио ослобођење оптуженика, јер ће цео словенски свет одахнути. И јер ће тиме спречити да се разбије братство између Срба и Хрвата.

И опет кажем, да ми се најбоље чини средина Хинковићева говора. Оно где говори о кривици. Где доказује, да су оптуженици невини А кад је неко невин, томе не треба судија ни са маслиновом гранчицом, нит треба обзира на то шта ће Словени, ни шта ће Срби, него: — шта ће правда

Баш је др. Хинковић доказао да оптуженици нису криви. И ту треба душе у судије, треба савести. Са маслиновом гранчицом у кљуну, дошао је један Нојев голуб. Ја са своје стране, не тражим никад више Зашто на пример да тражимо од председника сената Тарабокије да се баш поголуби и тражи маслинову гранчицу? Али праведан могао би већ бити... А то је и дужан.

По вечерњу познаје се светац.

Сарајево, 2. септембра.

Јучер се састала трговачко-обртничка комора на прву конституујућу сједницу. Ово је код нас нова установа, за коју је било у цијелој земљи живо интересовање на изборима по срезовима. Чуло се, да је ово први покушај мјерења народне парламентарне свјести и да је установљена трговачко - обртничка комора у ово предуставно доба зато, да се види народно интересовање и зрелост — за парламентарни живот. Како рекосмо, интересовање код избора било је заиста велико. Радило се на свима позицијама, да се испуни народна воља, те да у комору уђе, што више свјесних, поштених и домаћих трговаца и занатлија. Било се почело радити у слози са муслиманима, али је ова слога на многим мјестима писањем „Српске Ријечи“ помућена, те је наступило растројство. Осим у неким мјестима, гдје су удружени Срби православни и муслимани побједили, на свима другим мјестима доста смо рђаво прошли.

Прва сједница, на којој се конституисала комора, још је горе испала по нас Србе. Срби православни и муслимани нијесу могли начинити никакви споразум, него су ушли у избор као разбијена војска, гдје су Срби главом платили. За председника изабран је Хрват, за првог потпредсједника Жидов, за другог потпредсједника муслиман, а Срби са својом једном трећином чланова нијесу могли добити ни једно мјесто у управи. Шта је разлог? Прије него одговоримо на ово питање ваља истаћи, да Срба православних чланова комора има 19, муслимана 11, католика 17 и Јевреја 13, дакле свега 60. Према овоме броју, да је остала непољуљана слога православних и муслимана ми би удружени имали 30 чланова, дакле половицу, и друга половица отпада на католике, којих има разних народности, и Јевреја. Лако је могуће, да би удружени владали у комори, јер би отсуством кога члана католика или Јевреја имали већину, а ако не то, барем би били јака странка, са којом би се могла само путем споразума конституисати комора. Чим би ми били овако јаки, могли би и диктирати споразум, који би био на нашу корист, јер би показао нашу снагу. А није искључена могућност, да би и од друге половице добили кога присташу. Срби нијесу овако рачунали, него су настојали подијелити чланове коморе на стране и домаће. У домаће спадају сви Срби православни и муслимани, дакле, њих 30, и 6 католика, дакле, свега 36. Кад су се састали ови чланови на конференцију, нијесу могли доћи до споразума, јер муслимани не хтједоше са католицима, а ваља да ради овога покушаја са српске стране напустише споразум и са православнима, те приступише Јеврејима, којима се придружише и сви католици. Тако су постали Јевреји стожер, око кога се окупише сви чланови осим Срба, и изгласаше Хрвата, муслимана и Јевреја за чланове управе, а Срби осташе на сокаку.

Ако је уважање коморе била нека врста парламентарне школе или још боље нека справа за приљубљивање разних елемената у овим земљама, то ми Срби имамо једну школу више, имамо једно искуство више, које је за нас неповољно. Ми смо увијек наглашавали, да је Србима једини спас у слози са муслиманима, у чему се нијесмо преварили, о чему нас увјерава и ова конституујућа скупштина коморе. И сваки онај, ко ради против те слоге, свјесно или несвјесно, вуче воду на владину воденицу. Док ми знамо, да мислимани хоће с нама, те док знамо да с њима сачињавамо већину, зашто онда обигравати око Хрвата, с којима неће муслимани?! Овом приликом су муслимани гласали са Јеврејима и католицима само зато, да не стану у својој рођеној земљи пред вратима као и Срби.

Ово је констатуисање коморе лијеп предзнак за наш будући сабор, и готово прстом упире на пут, којим ваља Срби да иду, јер ако пођу за коалицијом са Хрватима, на који их корак тура влада помоћу самосталаца, сигуран им је пораз и у сабору, а Хрвати ће доминирати. Ко има уши да чује, нека чује!

Мађарски листови

о загребачкој велико издајничкој парници.

„Мађарорсаг“ под натписом „Из података загребачке парнице“ доноси ове редове: Недавно смо саопћили један чланак под натписом „Из података загребачке парнице“, у коме је било изнесено и насилничко поступање против дра Жарка Миладиновића, адвоката из Руме. Сада у тој ствари добијамо још ове редове: Званичан лист хрватског бана и његове владе, „Уставност“ у једном свом скоротњем броју пише: „Заједнички министар спољних послова, барон Еренталь, тражио је стенографске записнике са свију расправа велико издајничке парнице и тако је стекао потпуна обавештаја о читавом стању ствари, али нарочито о случају дра Жарка Миладиновића и другова му, те се тако не само он него и остали меродавни чиниоци уверили, да је српски народ у Угарској и Хрватској лојалан, и да у случају рата са Србијом не би учинио никакво недомољубиво дело“. — Ето, тако пише званичан лист, а поверљиво се распростиру гласови, да ће половица оптуженика бити ослобођена, а друга половица, истина, осуђена, али ће се још за време призивања збрисати цела парница. И после тога мора се питати: нашто је тада било све ово одуговлачење? Нашто је н. пр. требало мучити Миладиновића, кога су ухапсили, а сада били приморани да га ослободе. Оптужили су га, да је скупио 60 хиљада добровољаца за Србију и набавио 50 сандука оружја и цебане, а нису могли да пронађу ни једног таког добровољца, ни једне једине пушке. Мађари, шеф кленачке железничке станице и финанси под заклетвом су исказали, да оних пошиљака (пушке) није било. Против Миладиновића су пак сведочили људи, за које се јасно као сунце показало, да су непоуздани. И због таких сведока морао је адвокат др Миладиновић, одлични српски правник, шест месеци да пати у прљавом, влажном ћумезу, где је пре времена оседео и задобио костобољу.

*

„Будапешти Наплo“ под натписом „Господин Акурти“ пише: Господин Акурти је јуче показао шта зна. Господин државни одветник је јуче заиста силно узбунио јавно мнење, које је већ било отупело, малаксало од расправа, што трају већ богзна колико месеци и од навале речи Акуртијевих, које су недељу дана бујно текле. Овај изврсни витез Правде тражи главе петорице оптуженика. Са пет људских живота хоће да се умили своме госи, одличном потрошачу алкохола барону Рауху. С пет људских живота зато, што се нашло људи, који нису исповедали исту политику као господин Раух и господин Акурти. — Та да је и истина оно, чиме те људе оптужују, зар је људски живот, зар су многобројне људске жртве оно, чиме се успоставља поремећени правни поредак? Можда су при чашици вина скухали то господа Акурти и Раух? Добро знамо, да од ових оптуженика ниједан неће доспети на вешала, па зар приличи, да се таким предлогом државног одветника за дуги низ година срамоти правосудство Угарске пред читавом Европом, пред читавим образованим светом? Где је државни одветник, да због тога одмах подигне оптужбу против Акуртија? Па и против Рауха.

Политичка криза у Угарској.

Угарски министар-председник Векерле саопћио је јуче својим министарским друговима шта је искусио у Бечу. Ти гласови, што их је донео Векерле из Беча, врло су црни, неповољни. Беч тражи све, а не да ништа. Чланови угарске владе тек ће се од недеље саветовати шта ће предузети, када се Векерле врати из Беча, камо је поново отишао ради заједничког прорачуна. Ну под утиском тих неповољних бечких гласова напустили су мисао привремена предузимања владе и ови министри, који су с почетка били за то, и сада ће сви заједнички тражити, да се сва спорна питања коначно уреде. Изгледи за ово су скоро никакви. У Бечу слушају на Криштофија и другове му и нико не показује ни најмања знака за попустљивост према Угарској. Данас најјача немачка странка у аустријском сабору, хришћанско социјалистичка, решила је на својој јучерањој конференцији, да протестује против плаћања у готовом; да тражи да остане заједничка бачка; да најодлучније протестује против сваког војног уступка, а тако исто и против испуњавања ма какве жеље Мађара гледе Босне и Херцеговине. А тако је, може се, рећи опће расположење у Аустрији.

Заједнички прорачун.

Јавили смо већ, да су заједнички прорачуни упућени натраг стручним одборима, што је и угарска и аустријска влада одбила неке захтеве, као јако велике. Стручни су одбори сада поново узели у претрес заједнички прорачун, и бечки листови пишу, да заједнички прорачун за 1910. годину неће бити већи са по милијарде, него само (!) са 371 милионом круна. Од те своте иде 54 милиона Турској у име отштете, 167 милиона за трошкове око анексије, 90 милиона за наоружање сухоземне војске и за сада 60 милиона за ратну морнарицу. Сутра се састаје опет заједнички министарски савет, који ће поново узети у претрес заједнички прорачун.

„Мусават“ — у Сарајеву.

Орган браће муслимана „Мусават“ доноси овај проглас:

„Ево нас с Божјом помоћи у Сарајево. Све препреке и потешкоће, које нам против стадоше, порушила је наша чврста одлука. Наша одлучна воља, коју не могоше сломити сви параграфи нашега средњевековног казненог закона. Служити народу и домовини, то је наша лозинка, од које никада не одступисмо и којој ћемо и у будуће остати верни, не плашећи се ничега. Прогони, казне, хапшења све су то слаба средства, која нас нису у стању савладати. Напротив она нас још више ојачавају, она нас чине још челичнијим за отпор и неустрашивијим за борбу. Не, ничега се ми не плашимо, ни од чега не презамо, јер љубав према народу и домовини даје нам жељезну снагу и неустрашиво срце. И ми смо уверени, да ћемо победити. Јест, идеја, коју ми заступамо, мора да остане напокон победницом, јер правда је увек победила, а правда је на нашој страни!

Народе, трновит је и тежак овај пут, којим пођоше твоји представници и којим те поведоше. Тежак је то пут, који је скопчан са многим мукама и тешкоћама, но то је права твоја стаза, којом се долази до среће и благостања. Сви други путеви, знади, да су рђави, и колико год су они утрвени и без запреке, ипак се не упућуј њима, јер они воде провалијама, у којима нас очекује несрећа и пропаст. А на томе путу ћете „Мусават“ бранити и заштићавати, те обарати једну по једну препреку, на коју ћеш наилазити. Лагано, али устрајно и одважно, ступајући напред напокон ћемо стићи до краја, где ћемо наћи своју срећу, свој селамет „Мусават“ ће за сад излазити два пута недељно и то, сваке среде и суботе, а убрзо ће, иншалах, излазити и више пута, па и сваки дан. Апелујем на браћу и пријатеље, да се што јаче заузму за свој једини лист, как би нам барем брига за материјално опскрбљивање листа отпала, јер тиме би нам се воља и снага за рад двојином увећала. — Махсус селам свој браћи. Уредништво „Мусавата“.

Велика новчана казна.

У држави Арканзасу, Североамеричких Сједињених Држава, законом су забрањени трустови, удружења великих подувећа на штету купаца. Тај закон су прекршила друштва за осигурање, која се удружила у труст. Таквих друштава има у Арканзасу 65. Држава због прекршаја споменутог закона покренула је против тих друштава парницу, и државни тужилац у оптужници предлаже, да се свако друштво казни новчаном казном од 4 милиона круна и да се од свију друштава одузме дозвола да даље раде Свих 65 друштава имала би, дакле, да плате 260 милиона круна глобе.

Од страха да ће полудети.

Из Берлина јављају, да се прекјуче убио неки тамошњи признати адвокат од страха да ће полудети. Био је јако раздражљив и тужио се често да га боли глава На савет своје жене и деце ово је лето провео на швајцарским брдима. Но није му ни то помогло; штавише, стање му се погоршало. Више је пута говорио пред својом породицом и пријатељима својим, како се боји да ће умно оболети, јер не може већ издржати болове у глави. Прекјуче при доручку рекао је жени да ће се убити, ако му скорим не буде лакше, пошто не би хтео да дође у лудницу. Но ове му речи нико није озбиљно узео, и држали су да ће тога дана бити раздражљив Кад се повукао у своју собу, обрадовали се, јер су држали, да је отишао да се одмори. Али за неколико тренутака чула се два пуцња из собе му. Кад су к њему притрчали, било је већ доцкан: тане му је разнело срце и на месту је остао мртав.

Убица од 4 године.

У једном предграђу Липиска десио се страшан и можда јединствен случај, да дете, к ме нема више од четири године, изврши убиство с предумишљајем. Жена неког радника Лангеа отишла је на кратко време од куће, а у стану оставила своју петогодишњу ћерчицу и свога синчића Ериха, дете од четири године, са једним малим мушким детенцетом од три месеца, које је тек ту скоро примила на негу и одгајивање. Кад се жена после једног сата вратила кући, мало детенце лежало је мртво у својој постељици.

Утврдило се, да је четворогодишњи синчић Лангеовичин једном четком од ципела размрскао лобању детенцету. Мали убица је на питање, што је то урадио, сасвим одрешито одговорио, да је убио детенце, што се и оно зове истим именом као и он, и што га је због те бебе мати почела занемаривати: почела је више волети бебу него њега и више се бринути за бебу него за њега.

Криво разумео цртеж.

Француски листови, сећајући се Диме старијег, донели су један његов занимљив доживљај у немачком делу Швајцарске Једном он сврати у гостиону и имао је доста муке док је исказао каква јела да му се донесу, пошто није знао добро немачки. На крају ручка њему се прохтело да још нешто поједе, но није знао како ће искати. У невољи се досети; узе парче хартије и нацрта нешто оловком на њој. Кад је предао то келнеру, овај га је зачуђено погледао, мислећи да гост није при себи. Али да не буде неуслужан и пошто баци један поглед у вис, он се удали. За кратко време ево келнера натраг: у руци носи отворен кишобран Дима се насмејао, јер је увидео да келнер није разумео његов цртеж Он је био на хартији нацртао печурку, а келнер је мислио да је то кишобран.

Време.

Према телеграфском извештају од 4. септембра, може се очекивати промењиво, на много места киша и ветар.

Брзојави „Застави“.

Стигли 4. септембра.

Политичка криза.

Будимпешта. Апоњи је поднео краљу извештај о конгруи и језичкој наредби.

Догађаји у Грчкој.

Атина. Енглески конзул понудио је грчком краљу два енглеска убојна брода да се спасе Грчки краљ је одбио.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 4 септембра 1909. год
(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 18 к. 95 п. до 19 к. 15 п.
Раж средње каквоће 18 к. 75 п. до 18 к 95 п.
Јечам за храну 14 к. — п. до 14 к. 65 пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до к. — п. —
Зоб прве каквоће 15 к. 20 п до 15 к. 50 п.
Зоб средње каквоће 14 к. 60 п. до 15 к. — п.
Кукуруз домаћи 15 к. 20 п. до 15 к. 40 п.

Термини.

Жито за октобар 27 к. 23 п. до 27 к. 24 п.
Раж за октобар 1909. 19 к. 16 п. до 19 к. 18 п.
Кукуруз за мај 1910. 14 к. 08 пот до 14 к. 10 п.

Све од 100 кила.

ЗГОДНА ПРИЛИКА!

Доле потписани купили смо на јавној лицитацији од масе бившу шпецерајску радњу

Драгушина Ненадовића,

те ћемо на велико и мало **распродавати по најјефтинијој цени**, зато нека сваки ову згодну прилику не пропусти.

Препоручујемо господи трговцима сасвим нове од тврдог дрвета шпецерајске **штелаже** и са осталим приборима.

С поштовањем

Микин и Стојковић,
1310 1—4 Нови Сад.

Потребујем једног млађег БЕРБЕРСКОГ МОМКА.

Ступити може одмах. Плата по заслузи. 1306 1—2

Живан Павловић,
Беочин, цемент-фабрика.

Издајем кућу
ПОД КИРИЈУ
за дућан на више година.
Имам 52 пара голубова дивљака на продају

Давчика Трлаић
1294 1—1 Мохол, (Бачка.)

МАНУФАКТУРНА И ПАМУКА ТРГОВИНА
Саве Тубића
У ШИДУ
потребује два помоћника,
добра продавца који су вични и памуку.
1251 2—5

Важно за ђаке
и родитеље, који желе бити добро послужени приликом куповања одела За наступајућу сезону приспео је велики избор мушког и женског модерног одела 1129 2 10

КОНФЕКЦИЈСКОЈ РАДЊИ
ПАНТЕ СПАИЋА
у Новом Саду, Дунавска ул. бр. 36.
Шпециалитети у ђачким оделима.
Цене приснажно јефтине и утврђене.

Где има најбољих
квечова и преса
за цеђење грожђа

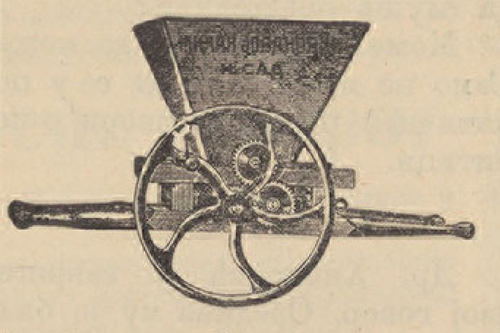

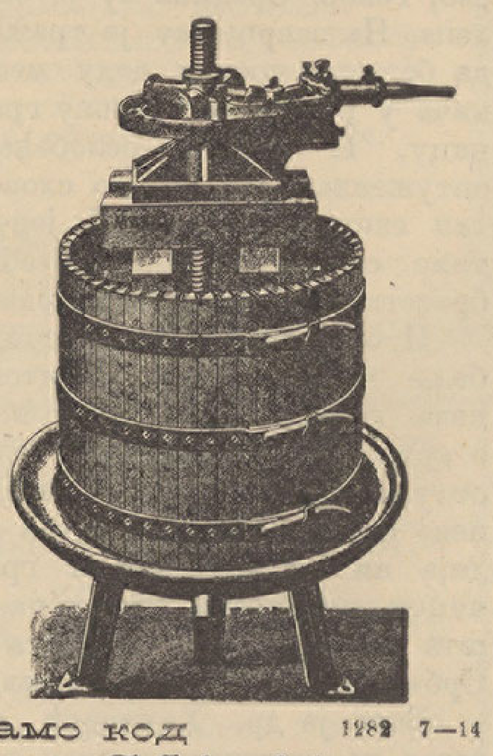

Само код 1282 7—14
Милана Т. Јовановића казанџије.
Нови Сад (Ujvidék)
Николе Берчењија улица бр. 14.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.